

Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” Iași
Facultatea de Litere
Școala Doctorală de Studii Filologice

Sândica ARSENE (căsăt. BIZIM)

Aspecte teoretice și practice ale antroponimiei literare.
Cu un studiu aplicativ la romanul românesc

Rezumatul tezei de doctorat

Conducător științific:
prof. univ. dr. Eugen MUNTEANU

Iași, 2017

CUPRINS

I. Introducere	7
1. Aspecte preliminare.....	7
2. Structura tezei	8
3. Metode de cercetare asumate.....	9
4. Corpus investigat.....	10
5. Stadiul cercetării temei alese.....	10
6. Justificarea oportunității temei de cercetare alese.....	11
II. Statutul numelui propriu ca semn lingvistic	13
1. Nume proprii. Antroponime – delimitări conceptuale	13
1.1. Criteriul grafic.....	13
1.2. Criteriul referențial.....	13
1.3. Criteriul semantic.....	14
1.4. Criteriul morfologic.....	14
2. Considerații generale privind caracterul motivat al antroponimului real	16
2.1. Nume aparent motivate.....	17
2.2. Nume propriu-zis motivate.....	19
3. Categorii de antroponime reale: „realonimele”	21
3.1. Criteriul formal.....	21
3.1.1. Nume formate prin derivare.....	21
3.1.2. Antroponime compuse.....	21
3.1.3. Antroponime formate prin abreviere.....	22
3.1.4. Nume obținute prin conversiune.....	22

3.2. Criteriul originii.....	22
3.2.1. Nume de origine laică.....	23
3.2.1.1. Nume autohtone.....	23
3.2.1.1.1 Nume de proveniență toponimică.....	24
3.2.1.1.2. Nume de proveniență etnonimică.....	24
3.2.1.1.3. Nume ce indică ocupații.....	24
3.2.1.1.4. Nume ce indică însușiri.....	25
3.2.1.1.5. Nume de proveniență fitonimică.....	25
3.2.1.1.6. Nume de proveniență zoonimică.....	26
3.2.1.1.7. Nume provenind din denumiri de culori.....	26
3.2.1.1.8. Nume indicând denumiri de obiecte.....	26
3.2.1.1.9. Nume augurale.....	26
3.2.2. Nume de proveniență religioasă.....	27
3.2.2.1. Nume biblice.....	27
3.2.2.2. Nume calendaristice.....	28
3.2.2.2.1. Nume hagiografice.....	28
3.2.2.2.2. Nume derivate de la denumirile sărbătorilor creștine.....	28
3.3. Criteriul pragmatic.....	29
3.3.1. Valori deictice ale antroponimelor.....	29
3.3.1.1. Deictice simbolice.....	30
3.3.1.2. Deictice ostensive.....	31
3.3.2. Scopul atribuirii numelui.....	31
3.3.2.1. Nume oficiale.....	32
3.3.2.2. Nume neconvenționale.....	32
III. Statutul antroponimului în cadrul discursului beletristic...34	
1. Aspecte preliminare.....	34
2. Funcții ale antroponimului literar.....	43
2.1. Funcția denominativă.....	44
2.2. Funcția descriptivă.....	44
2.3. Funcția mimetică.....	46
2.4. Funcția expresiv-ludică.....	48
2.5. Funcția decorativă.....	49

2.6. Funcția simbolică.....	49
2.7. Funcția de evocare.....	51
3. Categori de antroponime literare: „simbonimele”.....	53
3.1. Dimensiunea fonematică.....	54
3.2. Dimensiunea semantică.....	54
3.2.1. Nume transparente.....	54
3.2.2. Nume opace.....	55
3.3. Dimensiunea sintactică.....	56
3.3.1. Numele ca unități lexicale.....	56
3.3.1.1. Nume propriu-zise.....	57
3.3.1.2. Nume aparente.....	60
3.3.2. Numele ca unități sintactice.....	63
3.3.2.1. Nume motivate intratextual.....	63
3.3.2.2. Nume motivate extratextual.....	64
3.3.2.3. Nume motivate intertextual.....	64
3.4. Dimensiunea stilistică.....	66
3.4.1. Nume expresive.....	67
3.4.2. Nume inexpresive.....	68
4. Rolul anonimului în textul literar.....	69
IV. Considerații privind valorile stilistice ale antroponimului literar în romanul românesc.....	73
1. Preambul la o analiză stilistică a antroponimelor literare. Figuri ale limbajului artistic.....	73
1.1. Figuri de sunet.....	73
1.2. Figuri de construcție.....	74
1.2.1. Inversiunea.....	74
1.2.2. Repetiția.....	74
1.2.3. Enumerația.....	75

1.3. Figuri semantice.....	75
1.3.1. Epitetul.....	75
1.3.2. Comparația.....	76
1.3.3. Simbolul.....	76
1.3.4. Metafora.....	76
1.3.5. Oximoronul.....	77
1.3.6. Antiteza.....	77
1.3.7. Antifraza.....	77
1.3.8. Anominația.....	78
1.3.9. Paradoxul.....	78
1.4. Figuri retorice.....	78
1.4.1. Invocația retorică.....	78
1.4.2. Interogația și invectiva.....	79
2. Expresivitatea antroponimului literar în romanul românesc din secolul al XIX-lea.....	80
2.1. Nume și măști: <i>Manoil, Elena</i>	80
2.2. Nume și caractere: <i>Ciocoi vechi și noi</i>	84
2.3. Numele proprii între simbol și metaforă: <i>Geniu pustiu</i>	88
2.4. <i>Dan</i> , numele unui învins.....	93
2.5. Tipologii și nume atipice: <i>Mara</i>	95
3. Începutul secolului al XX-lea.....	100
3.1. Nume realiste în ciclul Comăneștenilor.....	100
3.2. Estetica eticului și realism onomastic la Ion Agârbiceanu.....	105
4. Perioada interbelică.....	108
4.1. Numele personajelor rebreniene, între tipic și simbolic.....	108
4.2. Artifcii onomastice în ciclul Hallipilor.....	119
4.3. Onomastica romanului camilpetrescian între autentic și convențional.....	124
4.4. Dimensiunea etică a discursului, reflectată în onomastica romanelor lui Gala Galaction.....	131

4.5. Nume „care nu dovedesc nimic” în romanul lui Anton Holban.....	137
4.6. Nume „fără enigmă”, în romanele călinesciene.....	141
4.7. <i>Adela</i> , romanul unui nume.....	149
4.8. Vocația miticului în onomastica sadoveniană.....	152
4.9. Nume de doamne, domnițe, cucoane și femei fără chip la Gib Mihăescu.....	159
4.10. Conotații simbolice ale antroponimelor la Tudor Arghezi...165	
4.11. Nume din „irealitatea imediată”.....	170
4.12. Numele eliadești de la „huliganism” la mit	175
5. Perioada posbelică.....	185
5.1. De la Moromete la Petrini, o paradigmă ontologică la răspântia istoriei.....	185
5.2. Onomastica periferiei și periferia onomasticii.....	197
5.3. Dincolo de stereotipii: <i>Îngerul a strigat</i>	203
5.4. Și numele său a fost Zahei.....	209
5.5. Identități incerte: „oameni, obiecte, nume și povești”.....	213
6. Romanul postdecembrist.....	217
6.1. Fericiți cei ce pot râde.....	217
6.2. „Gâlceava povestitorului cu lumea” – vocația ludicului.....	221
6.3. Simbolistica unor nume pseudomoldovenști.....	225
6.4. „Râvna casei tale, Ierusalime!”.....	231
6.5. Despre babe comuniste și nu numai.....	237
V. Concluzii.....	240
Bibliografie.....	245

I. Introducere

1. Aspecte preliminare

Intitulată *Aspecte teoretice și practice ale antroponimiei literare. Cu un studiu aplicativ la romanul românesc*, teza de față urmărește investigarea problematicii numelui propriu, surprins în dubla sa dimensiune – cea reală și cea ficțională, respectiv a realității extralingvistice palpabile și a realității imaginare. Aceasta își propune să ilustreze implicațiile funcționale ale numelui, în calitatea sa de semn lingvistic condiționat din punct de vedere istoric, social sau și psihologic pe de o parte (când etichetează inși reperabili în realitatea imediată) și din punct de vedere stilistic pe de altă parte (când devine semn distinctiv pentru entități reperabile doar în paginile cărții).

Pornind de la premisa că numele personajelor literare nu pot fi atribuite întâmplător, am admis că antroponimul literar, în calitate de semn lingvistic, eludează regula arbitrarității; acesta dobândește un rol complex în raport cu intențiile scriitorului/scriiturii, constituindu-se nu doar în eticheta ce îl individualizează pe erou, ci, în plus, încărcându-se de o netă valoare simbolică, ce determină individualitatea, valoarea, stilul operei în ansamblul ei. De aceea, admitând că antroponimul literar este o parte constitutivă a limbajului artistic ce contribuie deci la realizarea funcției poetice, am urmărit în analiza pe care am întreprins-o să ilustrăm că motivațiile alegerii numelor de către scriitor sunt în principal de natură stilistică, de natură socială, de natură etimologică și de natură culturală.

2. Structura tezei

Așa cum sugerează și titlul, lucrarea are două părți principale și însumează 256 de pagini. După succinta prezentare a aspectelor introductive ale lucrării (capitolul I), chestiunile teoretice, concentrate în capitolele al II-lea și al III-lea, au urmărit să ilustreze mai întâi statutul numelui propriu ca semn lingvistic prin raportare la referentul său real. Astfel, am insistat pe ideea că motivarea acestuia este una relativă, fapt confirmat de teoria generală a semnului lingvistic. Ilustrarea taxonomiei antroponimului

real, raportată la criterii de referință ferme a urmărit, în special, sublinierea acelor categorii de nume proprii cărora sensul, sonoritatea sau originea, le permite transgresarea către universul ficțional, unde dobândesc o funcționalitate autonomă. O atenție sporită am acordat, în același timp, satutului pe care îl are numele propriu în textul literar, apoi evidențierii funcțiilor pe care antroponimul și le asumă în cadrul discursului beletristic și nu în ultimul rând tipologiei acestuia. Aceste aspecte au fost probate cu exemple din opere literare de referință din punctul de vedere al onomasticii.

Aspectele analitice, concentrate în capitolul al IV-lea, au căutat să scoată în evidență valențele stilistice ale antroponimelor literare din romanul românesc, exegeza fiind rezervată unor opere de referință în istoria și evoluția speciei. Am putut observa astfel că, în cadrul discursului beletristic, antroponimul devine centru al principalelor figuri ale limbajului artistic și că limitele spațiului ficțional în care acesta funcționează se plasează între convenționalitate pe de o parte, respectiv metaforă și simbol pe de altă parte.

Lucrarea se încheie în mod firesc cu formularea câtorva aprecieri sintetice, care constituie concluziile tezei (capitolul al V-lea), urmate de precizările privitoare la bibliografia consultată.

3. Metode de cercetare asumate

Deoarece tema abordată este una interdisciplinară, iar acest aspect ne-a permis explorarea textului literar cu instrumente și cu metode de lucru ale lingvisticii, metodele de cercetare la care am făcut apel în teza de față, sunt cea a observației, cea onomasiologică și cea semasiologică (utilizate preponderent în partea teoretică), cărora li se adaugă în partea aplicativă metoda analizei stilistice.

4. Corpus investigat

Textele ce formează corpusul prezentei cercetări se constituie într-un număr de 57 de romane, aparținând a 28 de scriitori, dispuse cronologic în segmentul aplicativ al lucrării pe cinci secțiuni: secolul al XIX-lea (Dimitrie Bolintineanu, Nicolae Filimon, Mihai Eminescu, Ioan Slavici, Alexandru Vlahuță), începutul secolului XX

(Duiliu Zamfirescu, Ion Agârbiceanu), perioada interbelică (Liviu Rebreanu, Hortensia Papadat-Bengescu, Camil Petrescu, Gala Galaction, Anton Holban, G. Călinescu, Garabet Ibrăileanu, Mihail Sadoveanu, Gib Mihăescu, Tudor Arghezi, Max Blecher, Mircea Eliade), perioada postbelică (Marin Preda, Eugen Barbu, Fănuș Neagu, V. Voiculescu, Mircea Nedelciu) și romanul postdecembrist (I. D. Sîrbu, Ioan Groșan, Petru Cimpoeșu, Radu Aldulescu). Criteriile în conformitate cu care am operat selecția romanelor au inclus notorietatea scriitorului, confirmarea valorii estetice a operelor prin consemnarea lor în critici și istorii literare de referință (ne-am raportat pe de o parte la G. Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, iar pe de altă parte la Nicolae Manolescu, *Istoria critică a literaturii române* și la Eugen Simion, *Scriitori români de azi*), și nu în ultimul rând relevanța lor sub aspectul onomasticii.

5. Stadiul cercetării temei alese

După aproape un secol de la apariția studiului criticului ieșean Garabet Ibrăileanu, *Numele proprii în opera comică a lui Caragiale* (1926), în care se sesizează pentru prima dată problema motivării numelor personajelor literare, ilustrarea valențelor stilistice pe care antroponimele și le asumă în cadrul discursului beletristic a devenit o constantă a cercetării filologice din ultimele decenii, antrenând în mod egal activitatea specialiștilor din domeniul lingvisticii, dar și al criticii literare. Acest interes se reflectă în existența unui număr însemnat de lucrări pe teme de onomastică literară, în majoritatea lor articole ce au apărut în volume colective, acte ale unor colocvii, simpozioane sau conferințe; unele dintre acestea s-au constituit, de altfel, în punct de plecare pentru teza noastră, permițându-ne fie să subscriem la opiniile autorilor, fie să avem o poziție rezervată sau să venim cu nuanțări ori să propunem ipoteze noi.

6. Justificarea oportunității temei de cercetare alese. Scopul urmărit

Motivația alegerii acestei teme a fost reprezentată de faptul că, deși studiile de onomastică literară, concentrate pe semnificația sau pe valoarea estetică a numelor personajelor literare, nu lipsesc, ele

tratează fragmentar problematica în discuție, limitându-se cel mult la opera unui anumit scriitor. Cercetarea noastră își propune, ca atare, a se constitui într-o lucrare cu caracter sintetic și interdisciplinar; aceasta presupune că am căutat nu doar să răspundem nevoii de sintetizare și nuanțare a unor ipoteze anterior formulate, privitoare la valorile stilistice ale numelor personajelor de roman, ci, mai cu seamă, să aducem o perspectivă interpretativă nouă, dat fiind faptul că discursul beletristic este prin excelență tărâmul pluralității punctelor de vedere. Este motivul pentru care corpusul lucrării a fost delimitat într-o asemenea manieră care – fără a ignora operele consacrate – să ne permită investigarea din punctul de vedere al onomasticii a unor texte care nu au făcut obiectul cercetărilor anterioare. În plus, dacă bibliografia de specialitate confirmă articularea a diverse analize stilistice pe tema onomasticii unor opere literare, nu același lucru se poate afirma despre aspectele teoretice pe care să se fundamenteze clar o poetică a numelor. Lucrarea își propune să complinească acest neajuns, prin delimitarea unor criterii care să permită ilustrarea taxonomiei antroponimelor literare, ca și a funcțiilor pe care acestea le realizează intradiscursiv, în contextul în care ele contribuie – prin sens, etimon, afixe lexicale, sonoritate – la realizarea unei semantici globale a textului din care fac parte. Precizăm că, deși are caracter monografic, teza nu pornește de la premisa unei abordări exhaustive.

II. Statutul numelui propriu ca semn lingvistic

Concentrându-se pe problematica numelui propriu real, acest al II-lea capitol se structurează în trei secțiuni. În prima dintre acestea, *Nume proprii. Antroponime – delimitări conceptuale*, am căutat să realizăm o raportare critică la criteriile de referință care au fost considerate în literatura de specialitate (grafic, referențial, semantic și morfologic) din perspectiva cărora a fost trasată distincția dintre numele proprii și cele comune. Am constatat că aceste criterii nu permit o elucidare decât parțială a problematicii în discuție și, ca atare, am recurs la considerarea antroponimului real în calitatea sa de semn lingvistic (în partea a doua, *Considerații generale privind caracterul motivat al antroponimului real*). Adoptarea acestei poziții ne-a permis să distingem între numele proprii aparent motivate și cele propriu-zis motivate. Capitulul se încheie cu secțiunea

Categoriile de antroponime reale: „realonimele”, în care, raportându-ne la criteriul formal, cel al originii, respectiv la cel pragmatic, am propus o clasificare a numelor proprii reale.

III. Statutul antroponimului în cadrul discursului beletristic

Așa cum sugerează și titlul, în capitolul al III-lea am urmărit ilustrarea condiției artistice a numelui propriu. Aspectele preliminare, cu care am deschis acest segment al tezei, au scos în evidență că personajele literare nu primesc nume întâmplătoare și că etichetele onomastice ce li se atribuie sunt semne ale limbajului poetic, fiind investite cu rolul de a-și subsuma expresivitatea sau forța de evocare intențiilor scriitorului sau scriiturii, întregind prin semnificația lor sensul global al textului. Am prezentat în continuare principalele funcții pe care antroponimul și le asumă intradiscursiv, cu observația că aceste funcții (denominativă, descriptivă, mimetică, expresiv-ludică, decorativă, simbolică, de evocare) le-am înțeles ca fiind realizări particulare ale funcției de bază a discursului beletristic, respectiv cea poetică. Partea mediană a acestui capitol, *Categoriile de antroponime literare: „simbonimele”,* pornește de la premisa că identitatea textului literar se conturează prin suprapunerea celor patru dimensiuni ale sale – fonematică, semantică, sintactică și stilistică – și că în funcție de aceste dimensiuni o distincție între diferitele categorii de antroponime literare devine coerentă. Indiferent de criteriul invocat în delimitarea categoriilor de nume proprii, am urmărit de fiecare dată ca exemplele pe care le-am extras din operele literare să valideze punctul nostru de vedere. Am finalizat acest capitol cu observații legate de rolul pe care îl are anonimatul în textul literar – dat fiind că nu toate personajele sunt numite – și am arătat astfel că absența numelui poate amplifica impresia de autenticitate sau, mai rar, devine o sugestie a identității dintre vocea naratorială și instanța auctorială.

IV. Considerații privind valorile stilistice ale antroponimului literar în romanul românesc

Al IV-lea capitol al tezei, care este și cel mai amplu, se deschide cu un preambul în care am căutat să ilustrăm principalele categorii de

figuri ale limbajului artistic ce au în centrul lor un antroponim (figuri de sunet, de construcție, semantice și retorice). Constatarea pe care am făcut-o este aceea că, organizarea din punct de vedere stilistic a textului literar este determinată de multiplele relații ce se stabilesc între semnele lingvistice care îl compun și că ambiguitatea semantică a acestora (nume comune sau și proprii deopotrivă) contribuie la realizarea funcției poetice și, în același timp, la conturarea individualității stilistice a operei. Prin urmare, numele personajului devine frecvent centru al celor mai diverse figuri stilistice, de la asonanță și aliterație, până la metaforă, simbol, paradox sau invocații retorice (pentru a aminti doar principalele cazuri la care ne-am raportat în conținutul tezei).

În continuare, am recurs la realizarea analizei stilistice a onomasticii romanelor ce compun corpusul tezei. Criteriul pe care l-am avut în vedere în ordonarea materialului a fost cel strict cronologic, singurul obiectiv în opinia noastră, întrucât nu poate fi identificat un numitor comun care să pună laolaltă diferiți scriitori, din punctul de vedere al onomasticii utilizate, nici măcar atunci când operele acestora se circumscriu aceleiași orientări estetice. Analiza întreprinsă este dispusă astfel pe cinci secțiuni: 1) *Expresivitatea antroponimului literar în romanul românesc din secolul al XIX-lea*, 2) *Începutul secolului al XX-lea*, 3) *Perioada interbelică*, 4) *Perioada postbelică*, 5) *Romanul postdecembrist*.

Principala observație privitoare la onomastica romanului românesc din secolul al XIX-lea este aceea că actul numirii, în cele mai multe dintre situații, își ia ca model teatrul clasic, în sensul că personajele primesc în general nume descriptive, menite a le evoca profilul moral (cum se întâmplă, de pildă, la Filimon). Cu toate acestea, literatura secolului al XIX-lea se caracterizează prin eclecticism estetic, ceea ce se repercutează, fără îndoială, și asupra onomasticii romanelor. De aceea, romanul realist sau social va propune, în general, nume cu funcție mimetică sau de reprezentare socio-etnică (cum se observă la Slavici sau la Vlahuță), în timp ce romanul romantic impune antroponime cu valoare simbolică sau metaforică (așa cum se întâmplă la Eminescu) ori motivate din punct de vedere cultural (ca în cazul romanelor lui Bolintineanu).

Mult mai complex, inclusiv sub aspectul onomasticii, este romanul secolului al XX-lea. Dacă romanul de la începutul secolului

se remarcă printr-o onomastică opacă, circumscrisă principiilor realismului (Duiliu Zamfirescu, Ion Agârbiceanu), scriitorii interbelici demonstrează o netă abilitate de a pune alături de numele cu rol de indici ai clasei sociale antroponime cu valoare simbolică (așa cum se întâmplă la Rebreanu) ori sugestive prin încărcătura etimologică (cum se întâmplă la Călinescu, la Ibrăileanu sau la Argezi). Nu lipsesc nici numele mitice (prezente în special la Sadoveanu și la Eliade) ori cele neconvenționale de tipul poreclelor obținute prin procedeul antonomazei, acestea devenind deopotrivă un reflex al realității extralingvistice transfigurate în opera de artă dar și un semn al unei detașări limitate a scriitorului față de personajele sale (se întâlnesc situații de acest tip la Gala Galaction, la Călinescu, la Hortensia Papadat-Bengescu).

Aceleași strategii ale numirii după principiile realismului se constată și în romanul postbelic (la Marin Preda, la Fănuș Neagu). Față de epocile anterioare, se constată, totuși, o mai pregnantă preocupare a scriitorilor pentru exploatarea unor surse noi precum registrul argotic (la Eugen Barbu) sau cel cu implicații religioase (la V. Voiculescu), aspect ce transformă numele personajelor în veritabile metafore.

Cât privește romanul postdecembrist, onomastica acestuia se subsumează esteticii postmodernismului și se impune prin două dimensiuni fundamentale: desacralizarea lumii contemporane și criza actului artistic. Prin urmare, numele fie sunt preponderent religioase, căpătând statut de antifrază (la Petru Cimpoșu, la Radu Aldulescu), fie se constituie în eufemisme cu referent real ce trimit la epoca totalitarismului (la I. D. Sîrbu, la Dan Lungu) sau sunt motivate intertextual, sugerând că, din moment ce pe tărâmul operei de artă s-a spus totul, artistului contemporan nu-i mai rămâne decât soluția pasteișei, a parodiei, a repetării (la Ioan Groșan).

V. Concluzii

Obiectivul prezentei teze a fost ilustrarea problematicii numelui propriu ca semn lingvistic, în dubla sa dimensiune, impusă de raportarea la un referent real, respectiv la unul ficțional. În capitolul introductiv am căutat să prezentăm succint intențiile prezentei teze, dar și să justificăm alegerea temei, raportându-ne la stadiul la care se află cercetarea în domeniul onomasticii literare.

Partea teoretică a lucrării, constituită în capitolele al II-lea și al III-lea, a pus în lumină câteva aspecte fundamentale ce privesc tema în discuție, după cum urmează:

a) O delimitare conceptuală a noțiunii de nume propriu (respectiv de antroponim) realizată din perspectiva considerării criteriilor grafic, referențial, semantic sau/și morfologic nu permite o abordare holistică, fapt pentru care am recurs la considerarea antroponimului în calitatea sa de semn lingvistic, aceasta permițându-ne să ilustrăm condițiile în care numele propriu este sau nu un semn motivat.

b) O distincție satisfăcătoare între diferitele categorii de antroponime reale nu se poate realiza în absența unor criterii de referință ferme, fapt pentru care am apelat la aspecte de ordin formal, pragmatic sau care vizează originea numelor și care ne-au permis ilustrarea taxonomiei antroponimelor reale.

c) Antroponimele literare sunt semne lingvistice motivate, înțelegându-se prin aceasta nu existența unei relații între semnificatul și semnificantul semnului lingvistic, ci existența unei justificări intrinseci în baza căreia scriitorul își asumă actul onomaturgic, aspect pe care l-am ilustrat cu exemple relevante.

d) Deși, considerate în ansamblul lor antroponimele literare se alătură celorlalte semne textuale și își circumscriu forța de sugestie funcției poetice inerentă oricărui discurs de tip beletristic, intradiscursiv ele îndeplinesc o serie de funcții particulare, generate de însăși condiția artistică a textului literar: funcție denominativă, descriptivă, mimetică, decorativă, simbolică, expresiv-ludică, de evocare.

e) Observând că textul literar își definește identitatea prin îmbinarea celor patru dimensiuni ale comunicării lingvistice – fonematică, semantică, sintactică și stilistică – am admis că o distincție clară între diferitele categorii de nume proprii literare se poate realiza în funcție de aceste criterii, distincție pe care am ilustrat-o în încheierea capitolului.

Aspectele cu caracter aplicativ, constituite în cel de-al IV-lea capitol al lucrării, și reprezentând segmentul cel mai vast al tezei, au scos în evidență mai întâi faptul că, pătrunse în perimetrul discursului literar, antroponimele capătă valențe neașteptate, devenind frecvent elemente-cheie ale principalelor figuri ale limbajului artistic. Investigația întreprinsă ne-a permis să constatăm că învestirea cu valori expresive a antroponimelor literare este direct

dependentă pe de o parte de viziunea scriitorului asupra lumii, iar pe de altă parte de sursa la care artistul face apel în a-și selecta cele mai adecvate nume pentru personajele create. În fapt, viziunea asupra lumii este cea care impune artistului anumite opțiuni inclusiv în sensul onomasticii. De aceea, lumile ficționale sunt și nu sunt similare lumii reale ori imită un prototip, îndepărtându-se totuși de acesta în chip original. Am observat astfel că numele personajelor sunt, la rândul lor, autentice și opace prin convenționalismul lor, ori dimpotrivă marcate stilistic, contribuind la conturarea sensurilor textului în ansamblul său.

Prin analiza stilistică pe care am realizat-o, am ajuns la concluzia că scriitorul, în calitatea sa de creator al unei lumi ficționale, ilustrează subliminal că sursele onomasticii literare nu sunt diferite de cele ale onomasticii reale și că rolul primordial pe care și-l asumă este acela de a face coerentă relația ce se stabilește între actant și numele său și de a determina numele să devină un element semnificativ al textului. Ca atare, putem aprecia în chip conclusiv că aceste surse impun numelor o anumită funcționalitate, iar actantului un anumit itinerariu în cadrul discursului.

a) **Sursa religioasă** furnizează ca însemne ale unor prototipuri pentru textul literar teonime, teoforice, hagianime. Concluzia la care am ajuns, observând onomastica literară de sorginte religioasă, este aceea că teonimele sunt prezente destul de rar în textul literar; supunându-se unui posibil tabu religios și lingvistic, scriitorii secolelor trecute nu își asumă încă libertatea de a transforma divinitatea în personaj de ficțiune și nici pe aceea de a conferi nume divine eroilor creați. Excepțiile sunt puține și ele sunt prezente în cadrul romanului alegoric sau în cel fantastic unde teonimul capătă rol de antifrază. Perspectiva se schimbă fundamental în romanul postmodern, unde ideea de lume desacralizată este un topos recurent, iar scriitorul își asumă libertatea umanizării divinității sau chiar a renegării acesteia. Cât privește hagianimele (de origine biblică sau doar calendaristică), acestea cunosc întrebuintări dintre cele mai diverse, ce variază de la utilizarea strict neutră la cea simbolică sau metaforică în romanul interbelic, pentru ca în cel contemporan valoarea stilistică a acestora să fie în particular cea de antifrază.

b) **Sursa culturală** generează nume istorice, mitologice, de proveniență literară sau motivate etimologic. În cadrul operelor

investigate am întâlnit nume istorice de două tipuri: unele care aparțin propriu-zis personalităților istorice cu atestare și care se circumscriu în general temei istorice și deci funcției mimetice, altele sunt „confiscate” personalității care le-a impus în istorie și sunt împrumutate fapturilor ficționale conotând într-un fel sau altul profilul psihologic al personajului. Având o semnificație ce contrastează cu profilul personajului denumit, numele mitologice au cel mai adesea valori antifrastice, fie că au caracter oficial în cadrul discursului, fie prin faptul că se constituie în porecle și mai rar, ele nuanțează conformitatea dintre personaj și prototipul său. Nici numele motivate intertextual nu lipsesc, fie că textul matrice este unul românesc, fie că aparține unui alt spațiu literar. În cele din urmă, semnificația numelui unui personaj o poate dezvălui apelul la etimologie; nu puține sunt situațiile în care, trădându-și competența intelectuală, scriitorul optează pentru nume țintite să spună ceva despre personaj, prin semnificația lor originară.

c) **L e x i c u l c o m u n** pune scriitorului la dispoziție nume și porecle obținute prin antonomază. Deoarece lumea ficțiunii este o imagine transfigurată a celei reale, iar numirea personajelor este (*mutatis mutandis*) tot un botez, poate cea mai bogată dintre sursele onomasticii literare o reprezintă lexicul comun. Ca și în realitate, indiferent că își individualizează eroii cu nume sau cu porecle, scriitorul sondează realitatea extralingvistică, iar aceasta îi furnizează etichete onomastice pe potrivă ființelor plăsmuite. Nume delexicale care fac referire la natură, dar și la instrumente specifice mediului de viață se întâlnesc frecvent în romanele cu tematică rurală, fiind prezente sporadic și în cele citadine; altele fac referire la cadrul geografic, la relații sau rang social, la însușirile, preocupările sau temperamentul personajului.

d) O ultimă sursă valorificată o reprezintă **sistemul antroponimic preexistent operei** (românesc sau străin). Pornind de la premisa că limba este unul dintre cele mai fascinante sisteme de comunicare, deoarece permite vorbitorilor (*recte* producătorilor de texte) nelimitate posibilități combinatorice între semnele lingvistice, am constatat că textul literar se generează în mod similar, inclusiv la nivel onomastic, în sensul că scriitorul nu iscă numele din nimic, ci, adesea, nu face decât să selecteze din sistemul antroponimic pe care îl are deja la dispoziție pe cele mai adecvate scopului cărții pe care o creează. Aceste nume

(predominant patronimice) sunt cel mai adesea lipsite de expresivitate, în sensul că ele nu au altă motivare în afara celei de a conferi caracter verosimil discursului.

Ca atare, fără a fi exhaustivă, lucrarea ilustrează faptul că resursele limbajului artistic sunt realmente inepuizabile și că scriitorul – creator de universuri inefabile – are capacitatea de a determina numele personajelor sale deopotrivă să individualizeze sau să fixeze o identitate, la fel ca în viața reală, dar și să sugereze, așa cum numai pe tărâmul artistic este cu putință.

Cercetarea noastră pune în lumină contribuția personală în ilustrarea problematicii numelui propriu în general și în particular a antroponimului literar, atât la nivel teoretic cât mai ales practic, prin abordarea chestiunii în discuție din perspectivă interdisciplinară, prin propunerea unei taxonomii adecvate, respectiv a unor clasificări, dar mai ales prin analiza stilistică pe care o conține. Analiza noastră se poate constitui într-un suport util în sensul nuanțării unor chestiuni de hermeneutică a textului literar sau de poetică a personajului, în măsura în care, lucrările de istorie și de critică literară, ca și dicționarele de personaje literare la care ne-am raportat nu pun totuși în discuție și problema relației dintre nume și actant, ceea ce considerăm a fi un neajuns. Problema rămâne, desigur, deschisă, iar direcțiile în care cercetarea poate continua pot viza pe de o parte investigarea din punct de vedere stilistic a onomasticii romanului prin propunerea unui alt corpus, dar și supunerea la o analiză similară a altor genuri sau specii literare, iar pe de altă parte în sensul întocmirii unui dicționar de onomastică literară.

Bibliografia selectivă a lucrării

A. Izvoare și lucrări de referință

****Biblia sau Sfinta Scriptură*, Institutul Biblic și de Misiune Ortodoxă al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1968.

***PRR = *Pionierii romanului românesc de la Ion Ghica la G. Baronzi* (antologie, text stabilit, note și prefață de Ștefan Cazimir), Editura Minerva, București, 1973.

Alexandru Vlahuță, *Dan*, Editura Vivaldi, București, 1993, ediție îngrijită, note și prefață de Valeriu Râpeanu.

- Anton Holban, *Jocurile Daniei. O moarte care nu dovedește nimic. Ioana*, Editura Eminescu, București, 1985.
- Camil Petrescu, *Patul lui Procust*, Editura Porto-Franco, Galați, 1994.
- Camil Petrescu, *Ultima noapte de dragoste întâia noapte de război*, Editura Gramar, București, 2006.
- Dan Lungu, *Sînt o babă comunistă*, Editura Polirom, Iași, 2011.
- Dimitrie Bolintineanu, *Manoil. Elena*, Editura Minerva, București, 1988.
- Duiliu Zamfirescu, *Viața la țară*, Editura Eminescu, București, 1985.
- Duiliu Zamfirescu, *Îndreptări. Anna*, Editura Minerva, București, 1977.
- Duliu Zamfirescu, *În război*, Editura Minerva, București, 1977, postfață și bibliografie de Al. Săndulescu.
- Eugen Barbu, *Groapa*, Editura Curtea Veche Publishing, București, 2010, prefață de Marian Popa.
- Fănuș Neagu, *Îngerul a strigat*, Editura Litera Internațional, București, 2009.
- Gala Galaction, *Roxana. Papucii lui Mahmud. Doctorul Taifun*, Editura Minerva, București, 1983, postfață de Adrian Angheliescu.
- Garabet Ibrăileanu, *Privind viața. Adela. Amintiri*, Editura Minerva, București, 1987.
- G. Călinescu, *Bietul Ioanide*, Editura de Stat Pentru Literatură și Artă, București, 1953.
- George Călinescu, *Cartea nunții*, Editura Herra, București, 2002.
- George Călinescu, *Enigma Otiliei*, Editura Herra, București, 2003.
- Gib I. Mihăescu, *Donna Alba*, Editura Minerva, București, 1983.
- Gib I. Mihăescu, *Rusoaica*, Editura Litera internațional, București, 2009, prefață de Nicolae Manolescu.
- Hortensia Papadat-Bengescu, *Ciclul familiei Hallipa, Omul care a trecut, Fecioarele despletite, Concert din muzică de Bach, Drumul ascuns*, Editura 100+1 Gramar, București, 2002, prefață, considerații bibliografice de Valeriu Râpeanu.
- Hortensia Papadat-Bengescu, *Rădăcini*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1986, postfață și tabel cronologic de Doina Modola.
- I. D. Sîrbu, *Adio, Europa!*, I, II, Editura Liternet.ro, 2004.

- Ioan Groșan, *O sută de ani de zile la Porțile Orientului*, Editura Polirom, Iași, 2012.
- Ioan Slavici, *Mara*, Editura Minerva, București, 1985.
- Ion Agârbiceanu, *Arhanghelii*, Editura Eminescu, București, 1986.
- Liviu Rebreanu, *Ion*, Editura Cartea Românească, București, 1983.
- Liviu Rebreanu, *Pădurea spînzuraților*, Editura Albatros, București, 1989.
- Liviu Rebreanu, *Răscoala*, Editura Minerva, București, 1984.
- Liviu Rebreanu, *Adam și Eva*, Editura Eminescu, București, 1970.
- Marin Preda, *Cel mai iubit dintre pămînteni*, I, II, III, Editura Cartex Serv, București, 2006 (= 2006a).
- Marin Preda, *Moromeții*, I, II, Editura Cartex Serv, București, 2006 (=2006b).
- Marin Preda, *Intrusul*, Curtea Veche Publishing, 2011, prefață de Răzvan Voncu.
- Marin Preda, *Marele singuratic*, Editura Curtea Veche Publishing, 2010, prefață de Eugen Simion.
- Max Blecher, *Întâmplări în irealitatea imediată. Vizuina luminată. Corp transparent. Corespondență*, Editura Aius, Craiova, Editura Vinea, București, 1999, ediție îngrijită, tabel cronologic și prefață de Constantin M. Popa și Nicolae Țone, Prefață de Radu G. Țeposu.
- Mihai Eminescu, *Proză literară*, Editura Minerva, București, 1989.
- Mihail Sadoveanu, *Baltagul*, Editura Albatros, București, 1983.
- Mihail Sadoveanu, *Frații Jderi*, Editura Gramar 100+1, București, 2003.
- Mihail Sadoveanu, *Creanga de aur*, Editura Minerva, București, 1981, prefață de Pompiliu Macrea.
- Mircea Eliade, *Nuntă în cer*, Editura Litera internațional, București, 2009, prefață de Paul Cernat.
- Mircea Eliade, *Huliganii*, Editura Rum-Irina, București, 1992, ediție îngrijită și cuvânt înainte de Mircea Handoca.
- Mircea Eliade, *Domnișoara Christina*, Editura Tana, Argeș, 2013, prefață de Paul Cernat.
- Mircea Nedelciu, *Zmeura de câmpie*, Editura Paralela 45, Pitești, 2015, prefață de Ion Bogdan Lefter.
- Nicolae Filimon, *Ciocolii vechi și noi*, Editura Art, București, 2007.
- Petru Cimpoeșu, *Simion lifnicul*, Editura Polirom, Iași, 2007.

Platon, *Cratylus*, traducere de Gabriel Liiceanu și Simina Noica, în Platon, *Opere*, III, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1978.

Tudor Arghezi, *Cimitirul Buna-Vestire*, Editura Art, București, 2011, prefață de Eugen Simion.

B. Dicționare

Barbu, Mihai, *Dicționarul personajelor petrilene din opera lui Ion D. Sîrbu*, Editura Genesis, Petroșani, 2002.

Bărboi, Constanța, Boacă Silvestru, Popescu, Marieta, *Dicționar de personaje literare*, Editura Niculescu, București, 2006.

Bud, Ioana, *Dicționarul personajelor din romanele lui G. Călinescu*, Editura Vif, Constanța, 2012.

Cristea, Valeriu, *Dicționarul personajelor lui Creangă*, Editura Viitorul Românesc, București, 1995.

DA = Volceanov, George, *Dicționar de argou al limbii române*, Editura Niculescu, București, 2007.

DAR = Bulgăr, Gh., Constantinescu-Dobridor, Gh., *Dicționar de arhaisme și regionalisme*, Editura Saeculum Vizual, București, 2002.

DER = Ciorănescu, Alexandru, *Dicționar etimologic român*, Editura Saeculum, București, 2009.

DEX = *Dicționarul explicativ al limbii române*, ediția a II-a, Editura Univers Enciclopedic, București, 1998.

DLRLC = Macrea, Dimitrie, Petrovici, Emil (coordonator), Rosetti, Al., *Dicționarul limbii române literare contemporane*, Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1955-1957.

DLRM = *Dicționarul limbii române moderne*, Editura Academiei, București, 1958.

DN = Marcu, Florin, Maneca, Contant, *Dicționar de neologisme*, Editura Academiei Române, București, 1986.

DNFR = Iordan, Iorgu, *Dicționar al numelor de familie românești*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1983.

DO = Ionescu, Cristian, *Dicționar de onomastică*, Editura Elion, București, 2008.

DOC = Bălan Mihailovici, Aurelia, *Dicționar onomastic creștin*, Editura Sophia, București, 2009.

- DOR = Constantinescu, N. A., *Dicționar onomastic românesc*, Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1963.
- DRAM = Dorin Ștef, *Dicționar de regionalisme și arhaisme din Maramureș*, ediția a II-a, Editura Ethnologica, Baia Mare, 2015.
- DSL = Bidu-Vrânceanu, Angela, Călărășu, Cristina, Ionescu-Ruxândoiu, Liliana, Mancaș, Mihaela, Pană Dindelegan, Gabriela, *Dicționar general de științe ale limbii*, Editura Științifică, București, 1997.
- DU = *Noul dicționar universal al limbii române*, Editura Litera Internațional, București-Chișinău, 2006.
- Evseev, Ivan, *Dicționar de simboluri*, București, Editura Vox, 2007.
- Iancu, Marin, Vlădescu Andreea, *Marin Preda. Dicționar de personaje*, Editura Festina, București 1995.
- Lăzărescu, George, *Dicționar mitologic*, Editura Niculescu, București, 2005.
- MDA2 = *Micul dicționar academic*, ediția a II-a, Editura Univers Enciclopedic, București, 2010.
- Rădulescu, D. St., *Dicționarul personajelor din opera lui Liviu Rebreanu*, Editura Ramida, București, 1995.
- Rădulescu, D. St., *Dicționarul personajelor din „Viața la țară” și „Tănase Scatiu”, de Duiliu Zamfirescu*, Editura Ramida, București, 1998.
- Rădulescu, D. St., *Dicționarul personajelor din „Ciocoi vechi și noi” de N. Filimon*, Editura Ramida, București, 2000.
- Scriban, August, *Dicționarul limbii românești*, Editura Institutu de arte grafice „Presa bună”, Iași, 1939.
- Șindrilăru, Florin (coordonator), *Dicționar de personaje literare*, Editura Paralela 45 Educațional, Pitești, 2008.

C. Literatura de specialitate

- ***GARL = *Gramatica limbii române*, I, II, Editura Academiei Române, București, 2005.
- Alexandrescu, Emil, *Introducere în literatura română*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2007.
- Anderson, John M., *The Grammar of Names*, Oxford University Press, New York, 2007.

- Austin, J., *Cum să faci lucruri cu vorbe*, Editura Paralela 45, Pitești-București, 2003, traducere de Sorana Corneanu.
- Baciu Got, Miorița, *Argoul românesc. Expresivitate și abatere de la normă*, Editura Corint, București, 2006.
- Badea, Ștefan, *Semnificația numelor proprii eminesciene*, Editura Albatros, București, 1990.
- Barthes, Roland, *Romanul scriiturii*, antologie și selecție de texte de Adriana Babeți și Delia Sepețean-Vasilu, Editura Univers, București, 1987.
- Blașa, Virginia, *Intertextualitatea în opera lui Mihai Eminescu*, Editura Junimea, Iași, 2015.
- Borș, Monica, *Numele proprii în proza mitică a lui Eliade*, în „Transilvania”, Sibiu, 2007, nr. 7, p. 74-77.
- Borș, Monica, *Mircea Eliade, Nuntă în cer; Domnișoara Christina, Șarpele: câteva etimo-mitologii*, în „Transilvania”, Sibiu, 2008, nr. 5, p. 55-62.
- Călinescu, G., *Istoria literaturii române dela origini până în prezent*, Editura Semne, București, 2003.
- Corniță, Georgeta, *Câteva observații privind stilistica numelui propriu în literatură*, în Oliviu Felecan (coordonator), *Onomasticon, Studii despre nume și numire*, I, Editura Mega, Cluj-Napoca, 2010, p. 237-247.
- Corniță, Georgeta, *Stilistica numelui și numirii. Un punct de vedere*, în Oliviu Felecan (editor), *Name and naming, Proceeding of the second international conference on onomastics. Onomastics in contemporary public space*, Editura Mega, Editura Argonaut, Cluj-Napoca, 2013, p. 35-43.
- Cosma, Adriana, *Observații asupra câtorva studii de onomastică literară românească*, în „Analele Universității Timișoara”, XLVI, 2003, p. 124-131.
- Coșeriu, Eugeniu, *Pluralul numelor proprii*, în *Teoria limbajului și lingvistica generală. Cinci studii*, ediție în limba română de Nicolae Saramandu, Editura Enciclopedică, București, 2004.
- Coșeriu, Eugeniu, *Omul și limbajul său. Studii de filozofie a limbajului, teorie a limbii și lingvistică generală*. Antologie, argument, note bibliografice și indici de Dorel Fînaru, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2009.

- Coșeriu, Eugeniu, *Istoria filozofiei limbajului de la începuturi până la Rousseau*, traducere de Eugen Munteanu și Mădălina Ungureanu, Editura Humanitas, București, 2011.
- Crăciun, Gheorghe, *În căutarea referinței*, Editura Paralela 45, Pitești, 1998.
- Eco, Umberto, *Tratat de semiotică generală*, traducere de Ana Giurescu și Cezar Radu, postfață și note de Cezar Radu, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1982.
- Felecan, Daiana, *Pragmatica numelui și a numirii neconvenționale: de la paradigme teoretice la practici discursive*, Editura Mega, Editura Argonaut, Cluj-Napoca, 2014.
- Felecan, Nicolae, *Categoriile antroponimice: nume, supranume, poreclă*, în Oliviu Felecan (coordonator), *Onomasticon, Studii despre nume și numire*, I, Editura Mega, Cluj-Napoca, 2010, p. 81-120.
- Florea, Viorica, *Observații asupra sensului numelui propriu*, în „Studii de onomastică”, II, coordonator I. Pătruț, Editura Universității „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca, 1981, p. 47- 58.
- Gardiner, A. H., *The Theory of Proper Names*, London, Oxford University Press, 1957.
- Genette, Gérard, *Figuri*, traducere de Angela Ion și Irina Mavrodin, Editura Univers, București, 1978.
- Genette, Gérard, *Introducere în arhitext*, traducere de Ion Pop, Editura Univers, București, 1994.
- Gînsac, Ana-Maria, *Teonimie românească: concept, metodă, probleme*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2013.
- Glodeanu, Gheorghe, *Semnificațiile ezoterice ale onomasticii în proza lui Mircea Eliade*, Oliviu Felecan (editor), *Numele și numirea, Actele conferinței internaționale de onomastică*, Ediția I, Editura Mega, Cluj-Napoca, 2011, p. 332-340.
- Goga, N., *Valori conotative ale antroponimelor la nivelul expresiei fonetice*, în „Studii de onomastică”, I, coordonator I. Pătruț, Editura Universității „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca, 1976, p. 3-16.
- Goran, Vasile, *Implicațiile stilistice ale poreclelor la copii*, în „Studii de onomastică”, IV, coordonator I. Pătruț, Editura Universității „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca, 1982, p. 168-183.

- Got, Miorița, *Stilistica limbii române*, Editura Fundației „România de Măine”, București, 2007.
- Graur, Al., *Nume de persoane*, Editura Științifică, București, 1965.
- Hristea, Theodor (coordonator), *Sinteze de limba română*, ediția a III-a, Editura Albatros, București, 1984.
- Ibrăileanu, Garabet, *Numele proprii în opera comică a lui I. L. Caragiale*, în Garabet Ibrăileanu, *Studii literare*, Editura Junimea, Iași, 1986.
- Ignat, Mihai, *Onomastica în romanul românesc*, Editura Universității „Transilvania”, Brașov, 2009.
- Ioniță-Iancu, Ileana, *Onomastică românească și unele aspecte didactice ale valorificării antroponimiei*, Editura Paralela 45, Pitești, 2012.
- Istrate, Mariana, *Numele propriu în textul narativ*, Editura Napoca-Star, Cluj, 2000.
- Istrate, Mariana, *Supranume-pseudonim*, în „Studii de onomastică”, III, coordonator I. Pătruț, Editura Universității „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca, 1982, p. 124-133.
- Istrăuan, Adriana, *Considerații referitoare la numele de personaje din opera lui Anton Holban*, în Oliviu Felecan (editor), *Name and naming. Proceeding of the second international conference on onomastics. Onomastics in contemporary public space*, Editura Mega, Editura Argonaut, Cluj-Napoca, 2013, p. 923-931.
- Irimia, Dumitru, *Introducere în stilistică*, Editura Polirom, Iași, 1999.
- Kiss, Emese, *Fundamente semiotice în delimitarea termenilor poreclă/ supranume*, în „Studii de onomastică”, I, coordonator I. Pătruț, Editura Universității „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca, 1976, p. 127-142.
- Kripke, Saul, *Numire și necesitate*, traducere de Mircea Dumitriu, Editura Bic All, București, 2001.
- Maiorescu, Titu, *Din critice*, Editura Eminescu, București, 1978.
- Manolescu, Nicolae, *Arca lui Noe*, Editura Gramar, București, 2007.
- Manolescu, Nicolae, *Istoria critică a literaturii române*, Editura Paralela 45, Pitești, 2008.
- Milică, Ioan, *Lumi discursive. Studii de lingvistică aplicată*, Editura Junimea, Iași, 2013.

- Milică, Ioan, *Expresivitatea argoului*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2009.
- Munteanu, Cristinel, *Problema numelor proprii din literatură în lumina unor idei ale lingvisticii coșeriene*, în „Limba Română”, Nr. 1-2, Anul XXII, 2012, p. 37-46.
- Munteanu, Cristinel, *Despre caracterul motivat al numelor proprii din opera literară*, în „Limba Română”, Nr. 7-8, Anul XVIII, 2008, p. 65-80.
- Munteanu, Eugen, *Introducere în lingvistică*, Editura Polirom, Iași, 2005.
- Pătruț, Ioan, *Nume de persoane și nume de locuri românești*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1984.
- Pârvulescu, Ioana, *Alfabetul doamnelor*, Editura Crater, București, 1999.
- Piru, Al., *Garabet Ibrăileanu*, București, Editura Minerva, 1971.
- Petrescu, Lăcrămioara, *Poetica personajului în romanul lui Camil Petrescu*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2000.
- Pop, Augustin, *Numele propriu, un paradox semantic*, în „Studii de onomastică”, IV, coordonator I. Pătruț, Editura Universității „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca, 1987, p. 61- 68.
- Popovici, Vasile, *Eu, personajul*, Editura Cartea Românească, București, 1988.
- Popovici, Vasile, *Lumea personajului*, Editura Echinoc, Cluj-Napoca, 1997.
- Răchișan, Delia-Anamaria, *Stilistica antroponimelor în universul ludic, în balade, în basme*, în Oliviu Felecan (editor), *Name and naming, Proceeding of the second international conference on onomastics. Onomastics in contemporary public space*, Editura Mega, Editura Argonaut, Cluj-Napoca, 2013, p. 938-945.
- Saussure, Ferdinand, *Curs de lingvistică generală*, traducere de Irina Izverna Tarabac, Editura Polirom, Iași, 1998.
- Simion, Eugen, *Scritori români de azi*, I, II, III, IV, Editura Litera Internațional, București-Chișinău, 2002.
- Stan, I. T., *Onomastica în romanul „Îngerul a strigat”*, în „Studii de onomastică”, III, coordonator I. Pătruț, Editura Universității „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca, 1982, p. 330- 350.

- Stan, I. T., *Onomastica în romanul „Marele singuratic”, de Marina Preda*, în „Studii de onomastică”, IV, coordonator I. Pătruț, Editura Universității „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca, 1987, p. 458-463.
- Stoichițoiu-Ichim, Adriana, *Vocabularul limbii române actuale. Dimanică, influențe, creativitate*, Editura Bic All, București, 2007.
- Todorov, Tzvetan, *Teorii ale simbolului*, traducere de Mihai Murgu, Editura Univers, București, 1983.
- Tomescu, Domnița, *Numele de persoană la români*, Editura Univers Enciclopedic, București, 2001.
- Tomescu, Domnița, *Substantivele proprii*, în *Gramatica limbii române, I, Cuvântul*, Editura Academiei Române, București, 2005, p. 118-128.
- Tomescu, Domnița, *Gramatica numelor proprii în limba română*, Editura All Educațional, București, 1998.
- Topor-Marin, Ana, *Raportul dintre numele de botez calendaristice și cele laice în sistemul antroponimic actual din Dobrogea*, în *Aspecte ale dinamicii limbii române actuale. Actele colocviului catedrei de limba română*, Editura Universității, București, 2003, p. 361-375.
- Van Langendock, Willy, *Theory and Typology of Proper Names*, Mouton de Gruyter, Berlin, New York, 2007.
- Vascenco, Victor, *Sens referențial, sens denotativ și sens conotativ cu privire specială asupra onomasticii*, în „Studii de onomastică”, I, coordonator I. Pătruț, Editura Universității „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca, 1976, p. 66-81.
- Vianu, Tudor, *Arta prozatorilor români*, Editura Albatros, București, 1978.
- Vințeler, Onufrie, *Cu privire la studiul onomasticii operelor literare*, în „Studii de onomastică”, II, 1981, p. 223-232.
- Zaciu, Mircea, *Glose*, Editura Dacia, Cluj, 1970.
- Zăbavă, Camelia, *Porecla – o „insulă” de mentalitate arhaică în postmodernitate*, în Oliviu Felecan (editor), *Numele și numirea, Actele conferinței internaționale de onomastică*, ediția I, Editura Mega, Cluj-Napoca, 2011, p. 285-295.
- Zafiu, Rodica, *Mode onomastice în literatură*, în „România literară”, nr. 6, 1999.

- Zafiu, Rodica, *Diversitate stilistică în româna actuală*, Editura Universității, București, 2001.
- Zafiu, Rodica, *Curiozități onomastice*, în „România literară”, nr. 3, 2001.
- Zafiu, Rodica, *Ipoteze onomastice*, în „România literară”, nr. 36, 2002.
- Zafiu, Rodica, „*Tu*” generic în limba română, în Dindelegan, Gabriela (coordonator), *Aspecte ale dinamicii limbii române actuale*, Editura Universității din București, București, 2003.

D. Materiale din surse on-line

- Biblia sau Sfânta Scriptură a Vechiului și a Noului Testament*, traducere de Dumitru Cornilescu, 1924, corectură ortografică și morfologică Miodrag Recheșan, iulie 2014 (sursa: www.Biblia.PentruViata.Ro; accesat în iunie 2015).
- Dicționar român-ceh online* (sursa: www.etranslator.ro; accesat în iunie 2015).
- Dugas, Jean-Yves, *Bewohnername, etorki-izen, folkenavn, gentilé, nome etnico. Problématique interlinguistique de la terminologie de la dénomination géographique collective* (sursa: [http://www. //id. erudit. org/ iderudit/ 037060 ar](http://www.id.erudit.org/iderudit/037060ar); accesat în aprilie 2013).
- Flaux, Nelly, *L'antonomase du nom propre ou la mémoire du référent*, în „Langue française” Nr. 92, 1991. p. 26-45 (sursa: <http://www.onomastique.asso.fr>; accesat în aprilie 2013).
- Gary-Prieur, Marie-Noëlle, *Le nome propre constitue-t-il une catégorie linguistique?* (sursa: <http://www.onomastique.asso.fr>; accesat în aprilie 2013).
- Gary-Prieur, Marie-Noëlle, *La modalisation du nom propre* (sursa: <http://www.onomastique.asso.fr>; accesat în aprilie 2013).
- Gary-Prieur, Marie Noëlle, *Où il est montré que le nom propre n'est (presque) jamais «modifié»*, în „Langue française”, nr. 146, p. 53-66, 2005 (sursa: <http://www.onomastique.asso.fr>; accesat în aprilie 2013).
- Molino, Jean, *Le nom propre dans la langue*, în „Language”, 1982, p. 5-20 (sursa: [http://www. persee.fr/doc/lgge_0458-726x_1982_num_16_66_1123](http://www.persee.fr/doc/lgge_0458-726x_1982_num_16_66_1123); accesat în ianuarie 2016).
- Jonasson, Kerstin, *Les noms propre métaphoriques: construction et interprétation* în „Langue française” v. 92, 1991, p. 64-81

(sursa: <http://www.onomastique.asso.fr>; accesat în aprilie 2013).

Tomoioagă, Maria-Alexandrina, *Relația metaforică dintre numele proprii și numele comune*, în „Conference Paper”, aprilie, 2011, p. 1303-1308 (sursa: <http://www.researchgate.net/259828582>; accesat în ianuarie 2017).

Wilmet, Marc, *Nom propre et ambiguïté*, în „Langue française”, Nr. 92, 1991. p. 113-124 (sursa: <http://www.persee.fr/web/revues/home/prescript/article/lfr>; accesat în aprilie 2013).